

มาตรการการคุ้มครองพยานในประเทศไทย: ศึกษากรณี การคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ*

The Protection of Witness in Thailand: The Study of the Obligation of the Witness Relocation in Foreign Country



วรรณวิภา เมืองถ้ำ

Wanwipa Muangtham

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail: pinky_attorney@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป 3) เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐตามกฎหมายไทย

จากการศึกษามาตรการการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาฯ ข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย พบว่าประเทศไทยได้มีการออกกฎหมายอนุวัติการส่วนใหญ่ให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24 แต่อย่างไรก็ตาม ยังขาดมาตรการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐ ผลการวิจัยจึงเสนอว่าประเทศไทยควรเพิ่มเติมบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้มีกฎหมายที่สามารถรับพยานต่างชาติเข้ามาคุ้มครองใน

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “มาตรการการคุ้มครองพยานในประเทศไทย: ศึกษากรณีการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ” ได้รับการสนับสนุนการวิจัยจากทุนวิจัยทางวิชาการ (กองทุนรัตนโกสินทร์สมโภช 200 ปี) ประจำปีงบประมาณ 2559



ประเทศไทย ประการต่อมาเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติการนำมาตรการการคุ้มครองชั่วคราวมาใช้ในกรณีที่ยานต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเร่งด่วน และประเทศไทยต้องพิจารณาทำข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐกับประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทำเป็นรูปแบบความตกลงแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี ซึ่งสามารถอาศัยข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานของสหภาพยุโรปมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพที่เข้มแข็งในการคุ้มครองพยานและการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในภาคีตามอนุสัญญา

คำสำคัญ: การคุ้มครองพยาน; การโยกย้ายถิ่นฐาน; องค์การอาชญากรรม

Abstract

The research methodology is the qualitative research. The purpose of research is to study about the concept, theories of protection of witness under the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, a review of the legislative measure of witness protection in United States, Australia and agreement on the cooperation in the area of witness protection in European Union has been examined and proposed law reform for witness relocation between states under Thailand witness protection law.

Refer to the research reviewed the concept, theories of protection of witness under the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, agreement on the cooperation in the area of witness protection in European Union, United States and Australia. The research findings reveal that Thailand has mainly enacted legislation to comply with article 24 of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime. However, Thailand witness protection law is the lack of relocation witnesses to another country. The result of research suggests that Thailand must reform law to include foreign nationals of other countries in the protection measures of Witness Protection Act B.E. 2546 (2003). Moreover, the temporary protection must be enacted in Witness Protection Act B.E. 2546 in case when there is a immediate protection. The last is that Thailand is required to consider into bilateral or multilateral agreements with member countries of the Association of South-East Asian Nations for the relocation of witnesses by looking at agreement on the cooperation in the area of witness protection in European Union as the example for developing witness protection cooperation in this region. This will result in strengthening witness protection capacities and more consistent with the requirement of United Nations Convention against Transnational Organized Crime as Thailand is one of the state parties of this Convention.

Keywords: Witness Protection; Relocation; Organized Crime

บทนำ

การที่พยานมาให้การต่อเจ้าหน้าที่รัฐในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรซึ่งองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้มีเครือข่าย และอิทธิพลไม่เพียงแต่เฉพาะภายในรัฐใดรัฐหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีเครือข่ายการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมไปทั่วโลก ส่งผลให้พยานและบุคคลผู้ที่ใกล้ชิดพยานมักจะถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่ทำให้ได้รับอันตรายทั้งต่อร่างกายและบางกรณีอาจเป็นอันตรายร้ายแรงถึงแก่ชีวิต ดังนั้น ตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 จึงได้เห็นความสำคัญในการคุ้มครองพยานที่มาให้การในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติโดยได้ออกบทบัญญัติที่เป็นมาตรการบังคับในการคุ้มครองแก่พยานที่ได้รับการคุกคามหรือข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไว้ในข้อ 24 ของอนุสัญญา ซึ่งตามบทบัญญัตินี้ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องจัดให้มีการคุ้มครองพยานทางกายภาพ โดยมาตรการดังกล่าวได้แก่ การจัดหาที่อยู่ให้แก่พยาน เพื่อป้องกันปัญหาความไม่ปลอดภัยทางชนชั้น (Leerasiri, 2016; Poohkum, and Nimanong, 2018) และต้องมีการปกปิดหรือจำกัดข้อมูลที่เป็นบ่งชี้ระบุตัวหรืออัตลักษณ์ของพยาน รวมถึงเมื่อพยานมาให้การแก่เจ้าหน้าที่รัฐ รัฐต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยาน ทั้งนี้ อาจนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ยกตัวอย่างเช่น การนำการให้การผ่านการประชุมทางวิดีโอ

มาตรการต่างๆที่เป็นการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานตามอนุสัญญาที่กล่าวมาข้างต้นมีการนำมาบังคับใช้ในประเทศไทยแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตามบทบัญญัติข้อ 24 วรรค 3 ยังได้กำหนดบทบัญญัติอันเป็นมาตรการบังคับต่อไปว่า รัฐภาคีตามอนุสัญญาต้องอนุวัติการมาตรการการโยกย้ายถิ่นฐานของพยานไปคุ้มครองในอีกรัฐหนึ่งในกรณีที่พยานถูกคุกคามหรือถูกข่มขู่อย่างร้ายแรงจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ทำให้การคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานพยานภายในรัฐ กล่าวคือ การโยกย้ายถิ่นฐานพยานเฉพาะภายในประเทศไทยไม่เพียงพออีกต่อไป เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอาณาเขตไม่กว้างขวางนัก อีกทั้งในหลายกรณีอาชญากรมักเป็นผู้มีอิทธิพลซึ่งบางครั้งเป็นบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำให้พยานย่อมไม่ได้รับความปลอดภัยต่อชีวิตอย่างแน่นอน และเมื่อมาพิจารณาตามกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติใดที่สามารถรับพยานชาวต่างชาติให้โยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาคุ้มครองพยานในฐานะพยานในประเทศไทยได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมาศึกษากฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศออสเตรเลีย พบว่า มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายคุ้มครองพยานทั้งของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม U.S.C Title 18 Part II Chapter 224 Section 3521 of Witness Relocation (a)(1) และกฎหมายคุ้มครองพยานประเทศออสเตรเลีย Section 10 of Witness Protection 1994 (Cth) ต่างมีบทบัญญัติตามกฎหมายคุ้มครองพยานของแต่ละประเทศที่ให้อำนาจแก่อัยการสูงสุดและผู้บัญชาตำรวจแห่งชาติตามลำดับที่สามารถอนุญาตให้มีการคุ้มครองพยานโดยการย้ายถิ่นฐานไปยังต่างประเทศได้ในกรณีพยานถูกคุกคามอย่างร้ายแรงในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

กฎหมายคุ้มครองพยานทั้งของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียยังอนุญาตให้ชาวต่างชาติสามารถได้รับการคุ้มครองในฐานะพยานในโครงการคุ้มครองพยานทั้งของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียได้ หากพยานผู้ร้องขอนั้นได้ดำเนินการร้องขอตามเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยานของทั้ง 2 ประเทศ จึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียถือเป็นประเทศที่มีมาตรการการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นแบบอย่างสำหรับประเทศไทยในการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในการโยกย้ายถิ่นฐานพยานไปคุ้มครองในอีกรัฐหนึ่ง อีกทั้งกรณีที่มีเหตุเร่งด่วนเนื่องจากพยานอาจได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต หากต้องรอคำสั่งอนุมัติการคุ้มครองพยานจากอัยการสูงสุดหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอาจเป็นการล่าช้าเกินไป ทั้งกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา และกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศออสเตรเลียก็จะมีบทบัญญัติให้สามารถคุ้มครองแก่พยานโดยชั่วคราวก่อนได้ ดังนั้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติมาตรการพิเศษว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐซึ่งเป็นมาตรการบังคับที่รัฐภาคีตามอนุสัญญาและไม่มีการบัญญัติเรื่องการคุ้มครองพยานชั่วคราวเอาไว้ ดังนั้น ประเทศจึงมีพันธกรณีที่ต้องบัญญัติมาตรการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐซึ่งเป็นบทบังคับตามอนุสัญญาเป็นกฎหมายภายในในฐานะที่ประเทศไทยเป็นภาคีตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติ

ดังนั้นผลการวิจัยจึงเสนอว่า ประเทศไทยต้องนำมาตราการการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐมาบัญญัติเพิ่มเติมในกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศไทยให้สามารถรับพยานต่างชาติเข้ามาคุ้มครองในประเทศไทยและเพิ่มบทบัญญัติการนำมาตราการการคุ้มครองชั่วคราวมาใช้ในกรณีที่พยานต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเร่งด่วนโดยเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และในกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณา คำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ตามลำดับ อีกทั้งผู้วิจัยได้เสนอให้ประเทศไทยต้องทำความเข้าใจในการคุ้มครองพยานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทำความเข้าใจความตกลงกับประเทศอื่นแบบทวิภาคีหรือแบบพหุภาคี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความตกลงในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรปอันถือเป็นต้นแบบความร่วมมือในภูมิภาคแรกที่ประสบความสำเร็จในการคุ้มครองพยานซึ่งตามข้อตกลงดังกล่าวได้กำหนดความช่วยเหลือในการให้การคุ้มครองแก่พยานในด้านต่างๆไว้กล่าวคือ การโยกย้ายถิ่นฐานของพยานเพื่อไปคุ้มครองในฐานะพยานในอีกรัฐหนึ่ง การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพยาน การให้แต่ละรัฐส่งตัวแทนบุคลากรในรัฐของตนที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองพยานมาเข้ารับการฝึกฝนเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การนำเทคโนโลยีการสืบสวนสอบสวนพิเศษเพื่อมาใช้ในการช่วยเหลือในการคุ้มครองพยาน เป็นต้น ดังนั้นประเทศไทยต้องพิจารณาทำข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐกับประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยทำเป็นรูปแบบความตกลงแบบทวิภาคีหรือพหุภาคีซึ่งสามารถอาศัยข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานของสหภาพยุโรปมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาแนวทางความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในภูมิภาคนี้ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐตามกฎหมายไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการคุ้มครองพยานในประเทศไทย: ศึกษากรณีการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีการศึกษาด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) รวมถึงรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานทั้งของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 งานวิจัย บทความต่างๆ ทั้งในรูปข้อมูลเอกสารและข้อมูลเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิในประเทศและต่างประเทศ

การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง โดยการออกแบบเครื่องมือในการตั้งคำถามสัมภาษณ์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามงานวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ โดยใช้บทบัญญัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป มาเปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศไทยเพื่อเสนอแนะแนวทางการออกกฎหมายเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐของพยานในประเทศไทย

ประชากร

ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองพยาน พนักงานอัยการผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน กลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่เป็นนักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน กลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน เนื่องจากทั้งสามกลุ่มนี้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมาย มีความรู้ความเข้าใจ และเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) กลุ่มภาครัฐ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ พนักงานอัยการผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน กลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่เป็นนักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และกลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรง
- 2) กลุ่มภาคเอกชน 1 คน ได้แก่ นักวิจัยอิสระที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน
- 3) กลุ่มอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายการคุ้มครองพยานในระดับอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากร เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกจากประชากรทุกกลุ่ม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 10 คน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างภาครัฐ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ พนักงานอัยการผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน จำนวน 2 คน

กลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่เป็นนักวิชาการยุติธรรมชำนาญการพิเศษเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน จำนวน 2 คน

กลุ่มบุคลากรหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรง จำนวน 1 คน

กลุ่มตัวอย่างภาคเอกชน ประกอบด้วย 1 คน คือ นักวิจัยอิสระจำนวน 1 คน

กลุ่มอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกฎหมายการคุ้มครองพยานในระดับอุดมศึกษา จำนวน 4 คน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน พบว่าประเทศไทยควรนำมาตรการการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐมาใช้ในคดีที่พยานถูกคุกคาม และถูกข่มขู่อย่างร้ายแรงในคดีเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอาณาเขตไม่กว้างขวางนัก ดังนั้น ในคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐ พยานมีโอกาสสูงที่จะได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ดังนั้น จึงควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการมาตรการการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยของสภาพปัญหา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. บทบัญญัติตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24 วรรค 3 ได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องออกกฎหมายภายในให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานพยานไปคุ้มครองในอีกรัฐหนึ่ง กล่าวคือ ต้องมีบทบัญญัติบทบัญญัติเกี่ยวกับการโยกย้ายพยานที่ถูกคุกคามอย่างร้ายแรงที่เป็นคนชาติตนให้สามารถโยกย้ายถิ่นฐานไปรับการคุ้มครองในฐานะพยานในรัฐที่ถูกร้องขอ หรือ บทบัญญัติที่สามารถรับพยานต่างชาติเข้ามาคุ้มครองในรัฐตนในกรณีที่ได้รับการร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐอื่น และตามบทบัญญัติของอนุสัญญาข้อ 24 วรรค 3 ยังได้กำหนดไว้ว่า ให้รัฐภาคีต้องพิจารณาการจัดทำข้อตกลง หรือแนวทางปฏิบัติกับประเทศอื่นๆ ในเรื่องการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ให้แก่พยาน ซึ่งการใช้มาตรการการโยกย้ายพยานไปยังรัฐอื่นได้นั้นถือว่าเป็นมาตรการขั้นสูงสุดที่โครงการคุ้มครองพยานในประเทศผู้รับจะให้ความคุ้มครองแก่พยานที่ถูกคุกคามอย่างร้ายแรงจนกระทบต่อสวัสดิภาพความปลอดภัยของพยาน กล่าวคือ มีระดับการคุกคามพยานที่สูงมาก ในกรณีดังกล่าวพยานจะได้รับการคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานของรัฐที่รับพยานไปคุ้มครอง รวมถึงได้รับอัตลักษณ์ใหม่และได้รับการเปลี่ยนแปลงเอกสารข้อมูลส่วนตัวใหม่

2. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรปซึ่งทั้ง 3 ประเทศดังกล่าวมีบทบัญญัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ โดยตามกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้อัยการสูงสุด หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่หลักในการพิจารณาคำสั่งในการโยกย้ายที่อยู่พยาน โดยจะสามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับสหพันธรัฐและระดับมลรัฐในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ โดยอัยการสูงสุดจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่หลักในการพิจารณาคำสั่งในการโยกย้ายที่อยู่พยาน กรณีที่ต้องการโยกย้ายพยานไปยังเมืองอื่นหรือรัฐอื่น หากพบว่ามีความเสี่ยงสูงต่อความปลอดภัยของพยานจึงจำเป็นต้องมีการนำมาตรการพิเศษในการโยกย้ายถิ่นฐานพยานมาใช้ รวมถึงในกรณีบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานได้รับอันตรายก็จะได้รับการคุ้มครองด้วย โดยรูปแบบการคุ้มครองพยานจะทำการย้ายที่อยู่พยานไปยังเมืองใหม่หรือรัฐใหม่ พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อที่อยู่ใหม่ เอกสารระบุตัวใหม่ อาชีพใหม่ ทั้งนี้เพื่อให้พยานสามารถเริ่มชีวิตใหม่และต้องแน่ใจว่าพยานจะต้องพ้นจากการคุกคามจริงๆ ซึ่งได้แก่ การย้ายที่อยู่ถาวรเป็นการโยกย้ายให้พยานไปอยู่ในที่ที่ใหม่โดยจัดเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้พยานเหมือนจัดให้พยานอยู่ในบ้านหลังใหม่ ซึ่งจะดำเนินการโดย U.S. Marshals ภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน จะมีการดำเนินการในการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียน โดยพยานต้องให้สัญญาว่าจะไม่ติดต่อกับเพื่อนหรือครอบครัวในอดีตและจะไม่กลับไปยังภูมิลำเนาเดิมอีก

ส่วนกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลียก็มีบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐไว้เช่นกัน กล่าวคือ ตามกฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลีย คือ Section 10 of The Witness Protection Act 1994 (Cth) ที่สามารถให้การคุ้มครองแก่พยานที่เป็นชาวต่างชาติหรือชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในออสเตรเลียสามารถได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานคุ้มครองพยานของออสเตรเลียที่เรียกว่า The National Witness Protection Program (NWPP) โดยจากการร้องขอของรัฐต่างชาติ หรือตาม Section 10A จากการร้องขอของศาลอาญาระหว่างประเทศ (ICC) สำหรับผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจให้พยานที่เป็นชาวต่างชาติสามารถได้รับการคุ้มครองในประเทศออสเตรเลียในขั้นตอนแรกก็คือ รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ จากนั้นถ้ารัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศเห็นว่าสมควรแก่การรับพยานผู้นั้นเข้าสู่การคุ้มครองก็จะส่งเรื่องไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งออสเตรเลีย (The Commissioner of Australian Federal Police or AFP) โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งออสเตรเลียจะพิจารณาจาก 2 เงื่อนไขว่าจะให้พยานผู้นั้นได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองพยานของออสเตรเลียหรือไม่ กล่าวคือ พยานผู้นั้นได้รับหนังสืออนุญาตให้เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศออสเตรเลีย และหน่วยงานของรัฐต่างชาติที่ส่งพยานมาคุ้มครองจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองและช่วยเหลือพยานทั้งหมด

สำหรับความร่วมมือในการคุ้มครองพยานระหว่างกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปคือ รัฐมนตรีจากประเทศต่างๆ อันได้แก่ ออสเตรีย บัลแกเรีย โครเอเชีย เช็ก ฮังการี โปแลนด์ โรมาเนีย สโลวัก และสโลวีเนีย ได้ทำข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือในการคุ้มครองพยานขึ้นมา 1 ฉบับ คือ Agreement on the Cooperation in the Area of Witness Protection โดย Europol เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการร่างข้อตกลงให้รัฐภาคีสามารถนำบทบัญญัติตามข้อตกลงนี้ไปเป็นต้นแบบในการทำสนธิสัญญาพหุภาคีระหว่างกันได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของข้อตกลงดังกล่าวมีการนำบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองพยานมาเป็นกรอบพื้นฐานในการร่างเนื้อหาในข้อตกลง โดยข้อตกลงนี้มีบทบัญญัติทั้งหมด 17 ข้อ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐภาคีในการเพิ่มความเข้าใจในการให้การคุ้มครองพยาน อีกทั้งยังเป็นแนวทางเพื่อให้รัฐภาคีนำไปปฏิบัติเพื่อให้มีความสอดคล้องและเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยมีบทบัญญัติของข้อตกลงที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานระหว่างรัฐโดยสังเขปดังต่อไปนี้

ข้อ 1 วัตถุประสงค์ของข้อตกลงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานระหว่างรัฐภาคี

ข้อ 2 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ให้มีการจัดตั้งหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติในแต่ละรัฐเพื่อให้ความร่วมมือในการรับคำร้องขอจากรัฐที่ส่งคำร้องขอคุ้มครองพยานโดยตรงซึ่งหน่วยงานนี้จะประสานงานเพื่อดำเนินการตามกฎหมายในแต่ละรัฐต่อไป

(2) กำหนดให้มีความร่วมมือกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐานของพยาน การคุ้มครองพยาน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การบริหารจัดการ เทคนิคและการฝึกฝนเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานคุ้มครองพยาน

(3) บุคคลผู้ได้รับการคุ้มครองโดยถูกโยกย้ายถิ่นฐานจะอยู่ภายใต้โครงการคุ้มครองของรัฐที่ร้องขอ หากเป็นกรณีเร่งด่วนรัฐที่ร้องขอจะต้องแจ้งล่วงหน้าไปยังรัฐที่ถูกร้องขอ ในกรณี หากต้องใช้มาตรการที่สนับสนุนในการคุ้มครองพยานเพิ่มเติมให้ใช้กฎหมายคุ้มครองพยานของรัฐที่รับคำร้องขอ อนึ่ง บุคคลที่ได้รับการคุ้มครองนั้นก็ยังคงอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองพยานของรัฐที่ร้องขอด้วย

(4) รัฐที่ร้องขอจะต้องให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งหมดเกี่ยวกับพยานกับรัฐที่ถูกร้องขอเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาตัดสินใจบุคคลดังกล่าวเข้าสู่การคุ้มครอง

(5) การยอมรับบุคคลผู้ตกอยู่ในอันตรายเข้าสู่การคุ้มครองพยานก็ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายของรัฐที่ร้องขอทุกประการมาแล้ว ดังนั้น รัฐที่ถูกร้องขออาจจะใช้เป็นเหตุผลในการไม่ต้องประเมินบุคคลนั้นซ้ำอีกก็ได้

(6) กรณีมีเหตุผลร้ายแรงประการใดและได้หลังจากได้มีการแจ้งไปยังรัฐที่ร้องขอแล้ว รัฐที่รับการร้องขออาจหยุดให้การคุ้มครองบุคคลนั้น ในกรณีรัฐที่ร้องขอจะต้องนำบุคคลนั้นกลับคืน

ข้อ 3 ข้อกำหนดที่ตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการโยกย้ายถิ่นฐาน การช่วยเหลือ และการคุ้มครองบุคคลในแต่ละกรณี สามารถทำเป็นเอกสารแยกแต่ละกรณีได้โดยผ่านความเห็นชอบจากหน่วยประสานงานกลางแห่งชาติ หากกรณีมีสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อบุคคลที่ถูกคุ้มครองก็อาจมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเอกสารนั้น หรืออาจแยกเป็นเอกสารใหม่ก็ได้

3. จากการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรป ทำให้ได้แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐตามกฎหมายไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

(1) การนำมาตรการคุ้มครองพยานแบบชั่วคราวมาใช้ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

ตามกระบวนการในการขอออกคำสั่งคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย กระบวน การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 8 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ผู้มีอำนาจในการพิจารณาสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองพยาน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย โดยเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายได้รับคำร้องจากสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วให้พิจารณาเป็นการด่วนแต่ต้องไม่เกิน 30 วันนับแต่วันที่รับคำร้อง ถ้าเห็นว่าไม่ควรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานให้

ส่งไม่รับคำร้องแล้วแจ้งคำสั่งพร้อมด้วยเหตุผลและสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไปให้พยานหรือผู้ยื่นคำร้องโดยเร็ว ถ้าเห็นว่าควรใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานก็จะสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามความเหมาะสมต่อไป หากรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายไม่พิจารณาให้เสร็จภายในกำหนด 30 วัน ให้ถือว่าส่งไม่รับคำร้อง ซึ่งถือว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ล่าช้า เมื่อพิจารณากับคดีที่พยานอาจร้องขอให้มีการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งคดีทั้งหมดเป็นคดีที่มีความร้ายแรง มีความเกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเป็นกรณีที่มีอัตราโทษจำคุกที่สูงคือ ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าใช้เวลาในกระบวนการพิจารณาอนุมัติการคุ้มครองพยานถึง 30 วัน ในบางกรณีที่เป็นกรณีที่พยานได้รับการคุกคามอย่างร้ายแรง หากใช้กระบวนการพิจารณาการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษแบบปกติอาจไม่ทันการทำให้พยานได้รับอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรืออาจได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการให้การคุ้มครองพยานในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติและเป็นการลดความเสี่ยงที่พยานต้องได้รับการคุ้มครองโดยด่วน จึงสมควรนำมาตรการคุ้มครองแก่พยานชั่วคราวมาใช้ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษทุกคดีที่พยานสมควรได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยอย่างทันทั่วทั้งที่ในกรณีที่ถูกรุกคามอย่างร้ายแรง โดยมาตรการการคุ้มครองแก่พยานชั่วคราวถือว่าเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งซึ่งในประเทศต่างๆที่มีโครงการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพก็ได้มีการนำมาตรการการคุ้มครองแก่พยานชั่วคราวมาใช้ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

(2) การนำมาตรการการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐมาใช้ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

กรณีการโยกย้ายถิ่นฐานของพยานเพื่อไปคุ้มครองในอีกรัฐหนึ่งหรืออีกประเทศหนึ่งสามารถแบ่งรูปแบบได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ กรณีแรก กรณีที่ประเทศไทยทำคำร้องขอไปยังรัฐอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือในการโยกย้ายถิ่นฐานของพยานเพื่อไปคุ้มครองในรัฐหรือประเทศอื่นในกรณีที่พยานถูกคุกคามอย่างร้ายแรง ทำให้การคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายพยานไปคุ้มครองภายในประเทศไทยไม่เพียงพอที่จะรับประกันถึงความปลอดภัยของพยาน และกรณีที่สอง คือ กรณีที่รัฐภาคีอื่นทำคำร้องขอให้มีการคุ้มครองพยานในคดีอาญาโดยการโยกย้ายถิ่นฐานพยานมาคุ้มครองในประเทศไทย

สำหรับกรณีแรกการที่ประเทศไทยจะทำคำร้องขอความช่วยเหลือในการโยกย้ายถิ่นฐานพยานเพื่อนำพยานคนไทยไปคุ้มครองในประเทศต่างๆ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย ประเทศไทยสามารถทำคำขอตามมาตรา 7 (6) พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา พ.ศ. 2535 ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศออสเตรเลียก็สามารถทำได้ผ่านทางสนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา หรือสนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับประเทศออสเตรียดังกล่าวแล้วข้างต้น การดำเนินการคุ้มครองพยานข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม USC. Title18 part II chapter 224

section 3521 Witness Relocation and Protection (a) (1) ที่สามารถยอมรับการนำพยานต่างชาติเข้าไปคุ้มครองในประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะพยานได้ และตาม Section 10 of Witness Protection Act 1994 (Cth) ของประเทศออสเตรเลียที่สามารถยอมรับการนำพยานต่างชาติเข้าไปคุ้มครองในประเทศออสเตรเลียในฐานะพยานได้เช่นกัน

อีกกรณีหนึ่งที่เป็นปัญหา คือ หากประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียหรือประเทศอื่นใดต้องการร้องขอมายังประเทศไทยเพื่อนำพยานที่เป็นคนชาติสหรัฐอเมริกา หรือออสเตรเลียเข้ามาคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานของประเทศไทย ดังกรณีที่มีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นแล้ว กล่าวคือ ประเทศอังกฤษได้ทำคำร้องขอนำคนของชาติตนให้โยกย้ายถิ่นฐานและมาคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยานของประเทศไทย ซึ่งคดีนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบในการให้การคุ้มครองพยาน แต่ประเทศไทยไม่สามารถรับคนอังกฤษเข้ามาคุ้มครองในฐานะพยานในประเทศไทยได้เพราะไม่มีกฎหมายภายในของประเทศไทยในปัจจุบันเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานซึ่งสามารถอนุญาตให้รับพยานโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาคุ้มครองในประเทศไทยได้ ดังนั้น เมื่อมาพิจารณาถึงกรณีหากประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลียทำคำร้องขอต่อประเทศไทยเพื่อนำคนในชาติตน กล่าวคือ ชาวอเมริกัน หรือชาวออสเตรเลียตามลำดับเพื่อมาคุ้มครองในประเทศไทยในฐานะพยาน ประเทศไทยก็ไม่สามารถรับพยานทั้งชาวสหรัฐอเมริกาหรือชาวออสเตรเลียมารับการคุ้มครองในฐานะพยานในประเทศไทยได้ กล่าวคือ ในกรณีที่รัฐอื่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศออสเตรเลียมีความประสงค์ที่จะยื่นคำร้องขอต่อประเทศไทยเพื่อขอความช่วยเหลือให้คนชาติของตนสามารถขอรับการคุ้มครองในฐานะพยานในประเทศไทยตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 นั้น

จากบทบัญญัติตามกฎหมายไทยที่มีบังคับใช้อยู่ในขณะนี้ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประเทศไทยก็ไม่สามารถรับคนต่างชาตินั้นเข้ามาคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานของประเทศไทยได้ กล่าวคือ แม้แต่การสูงสุดในฐานะผู้ประสานงานกลางจะสามารถรับพิจารณาคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามมาตรา 7 (6) ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินการอย่างอื่นเพื่อให้การขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญาบรรลุผลได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ตาม หรือสามารถพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาที่ทำไว้กับทั้ง 2 ประเทศ กล่าวคือ Treaty between the Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the United States of America on Mutual Assistance in Criminal Matters และ Treaty on Mutual Assistance in Criminal Matters, Australia-Thailand ตามลำดับ แต่ด้วยการสูงสุดก็ต้องพิจารณาการอนุมัติการขอความช่วยเหลือภายใต้กฎหมายภายในที่บังคับใช้อยู่ขณะนั้นอย่างเคร่งครัด ซึ่งเมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศไทยแล้ว ปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติกฎหมายภายในที่สามารถเปิดช่องให้มีการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถให้การช่วยเหลือในการโยกย้ายถิ่นฐานพยานเข้ามาคุ้มครองในฐานะพยานได้ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ไม่มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจไว้ โดยตามมาตรา 10 (1) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานใน

คดีอาญา พ.ศ. 2546 ที่ให้มีการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสมให้แก่พยาน แต่เป็นเพียงการย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานในประเทศไทยเท่านั้น ซึ่งนับว่ากฎหมายคุ้มครองพยานของไทยยังมีช่องโหว่ที่ไม่สามารถรับพยานต่างชาติที่ได้รับการคุกคามอย่างร้ายแรงมารับการคุ้มครองพยานภายใต้โครงการคุ้มครองพยานของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าลำพังเพียงการโยกย้ายพยานเฉพาะภายในประเทศของรัฐที่ร้องขอไม่เพียงพออีกต่อไปที่จะคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในคดีอาชญากรรมข้ามชาติเพราะองค์กรอาชญากรรมก็มีอิทธิพลคุกคาม พยานทำให้ไม่มีความปลอดภัย ดังนั้น กรณีดังกล่าวก็จำเป็นต้องโยกย้ายพยานไปคุ้มครองในรัฐอื่นหรือประเทศอื่น ประกอบกับประเทศไทยในฐานะที่เป็นภาคีสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 และได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เพื่ออนุวัติการกฎหมายภายในเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญา แต่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาระบุเอาไว้จึงต้องนำพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้กับกรณีการให้การคุ้มครองแก่พยาน

(3) การทำความเข้าใจหรือการทำความเข้าใจแบบพหุภาคีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในด้านต่างๆร่วมกัน รวมถึงการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ

ตามบทบัญญัติข้อ 24 วรรค 3 ได้กำหนดไว้ว่า ให้รัฐภาคีต้องพิจารณาการจัดทำข้อตกลง หรือแนวทางปฏิบัติกับประเทศอื่นๆ ในเรื่องการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ให้แก่พยาน ซึ่งการใช้มาตรการการโยกย้ายพยานไปยังรัฐอื่นได้นั้นถือว่าเป็นมาตรการขั้นสูงสุดที่โครงการคุ้มครองพยานในประเทศผู้รับจะให้ความคุ้มครองแก่พยานที่ถูกคุกคามอย่างร้ายแรงจนกระทบต่อสวัสดิภาพความปลอดภัยของพยาน กล่าวคือ มีระดับการคุกคามพยานที่สูงมาก ในกรณีดังกล่าวพยานจะได้รับการคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานของรัฐที่รับพยานไปคุ้มครอง รวมถึงได้รับอัตลักษณ์ใหม่และได้รับการเปลี่ยนแปลงเอกสารข้อมูลส่วนตัวใหม่

เมื่อมาพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการทำข้อตกลงกันในการคุ้มครองพยานระหว่างรัฐในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นก็มีความเป็นไปได้สูงโดยกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองก็มีความพยายามเช่นกันที่จะทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันในเรื่องการโยกย้ายพยานและการคุ้มครองพยานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม แต่มีงานวิจัยหนึ่งได้กล่าวถึงเหตุผลที่ความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรในขณะนี้ เนื่องจากเหตุผลเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสภาพบังคับของการบังคับใช้กฎหมายในบางประเทศที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีการผลักดันกันอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความตกลงในการร่วมมือกันในการคุ้มครองพยานและการนำมาตรการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐมาใช้ในภูมิภาคนี้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำมาเป็นแนวทางอย่างที่ดีในการร่างการคุ้มครองพยานระหว่างรัฐในกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานพยานระหว่างรัฐโดยการออกกฎหมายเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยเพิ่มเติมมาตรา 10 (1) ดังนี้ “ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสมทั้งภายในราชอาณาจักรไทยหรือกรณีที่จำเป็นอาจจัดให้มีการโยกย้ายพยานไปคุ้มครองในรัฐอื่น” และให้มีการเพิ่มเติมมาตรา 10 ทวิ ดังนี้ “มาตรการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสามารถคุ้มครองพยานชาวต่างชาติได้ โดยมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(ก) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐต่างประเทศ ให้รับพยานชาวต่างชาตินั้นเข้าสู่การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษในประเทศไทย และ

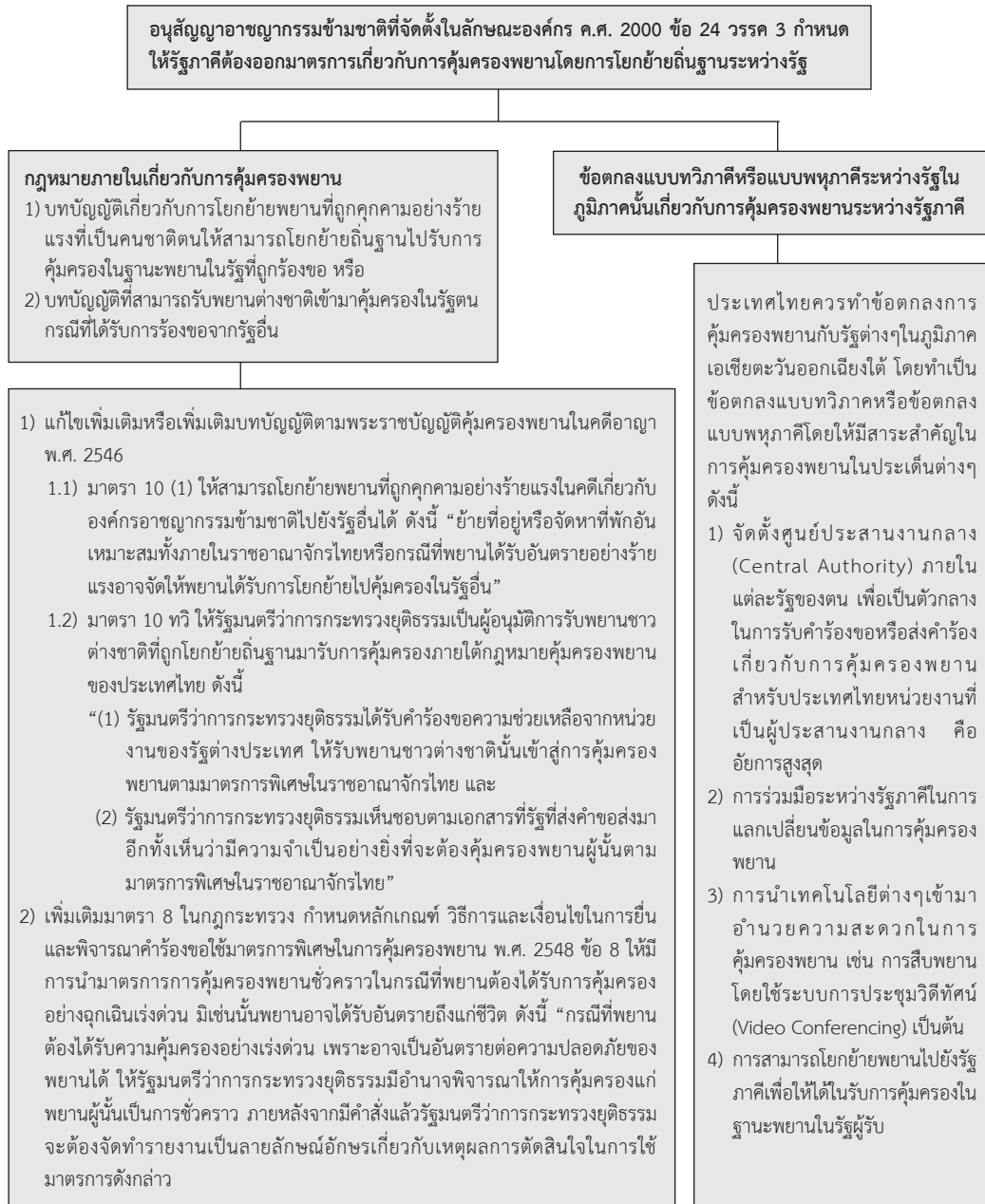
(ข) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นชอบตามเอกสารที่รัฐที่ส่งคำขอส่งมาอีกทั้งเห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างอื่นที่จะต้องคุ้มครองพยานผู้นั้นตามมาตรการพิเศษในประเทศไทย”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรนำมาตรการคุ้มครองพยานแบบชั่วคราวมาใช้ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษซึ่งทำให้พยานได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยอย่างทันที่ในกรณีที่ถูกคุกคามอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ตามที่ได้ออกกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลียมาแล้ว โดยเพิ่มเติมการคุ้มครองพยานชั่วคราวในกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นและพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548 ข้อ 8 ดังนี้ “กรณีที่พยานต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเร่งด่วน เพราะอาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของพยานได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาให้การคุ้มครองแก่พยานผู้นั้นเป็นการชั่วคราวก่อนก็ได้ โดยทำเป็นข้อตกลงในการคุ้มครองพยานชั่วคราว ภายหลังจากสั่งให้มีการคุ้มครองชั่วคราวแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะต้องจัดทำรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับเหตุผลการตัดสินใจในการใช้มาตรการดังกล่าวโดยไม่ชักช้า”

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่าควรทำความเข้าใจหรือการทำความเข้าใจแบบพหุภาคีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการร่วมมือในการคุ้มครองพยานระหว่างรัฐโดยรูปแบบจากความร่วมมือกันในการคุ้มครองพยานของสหภาพยุโรป การร่วมมือในการคุ้มครองพยานในเรื่องต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความแตกต่างของการบังคับใช้กฎหมายในแต่ละประเทศ และเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการคุ้มครองแก่พยาน กล่าวคือ ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลางในประเทศไทยเพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงานในการคุ้มครองพยานโดยอาจกำหนดให้เป็นหน้าที่ของอัยการสูงสุดในฐานะที่เป็นผู้ประสานงานกลางในการรับคำร้องและส่งคำร้องในความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศอยู่แล้ว การร่วมมือกันระหว่างรัฐในการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการคุ้มครองพยาน การใช้เทคโนโลยีต่างๆเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการ

คุ้มครองพยาน เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนและคุ้มครองพยานที่เป็นผู้กระทำความผิดแต่หันมาให้การต่อรัฐในฐานะพยาน การนำมาตรการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานของพยานที่ได้รับการคุกคามอย่างร้ายแรงจากองค์กรอาชญากรรมไปรับการคุ้มครองในโครงการคุ้มครองพยานของประเทศที่ผู้ร้องขอ สำหรับค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานนั้นให้ประเทศผู้ร้องขอเป็นผู้จ่าย เป็นต้น

แผนผังการอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ



สรุป

จากการศึกษามาตรการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 กฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาตาม USC. Title18 part II chapter 224 section 3521 Witness Relocation and Protection (a) (1) ตาม Section 10 of Witness Protection Act 1994 (Cth) กฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย และข้อตกลงความร่วมมือในการคุ้มครองพยานในสหภาพยุโรปนั้น จะพบว่ามาตรการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้การคุ้มครองพยานที่ถูคุกคามหรือข่มขู่อย่างร้ายแรงในคดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะที่เป็นภาคีสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000 มีพันธกรณีในการออกกฎหมายภายในที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยการโยกย้ายถิ่นฐานระหว่างรัฐ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการรับพยานชาวต่างชาติเข้ามาคุ้มครองภายใต้กฎหมายคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษของประเทศไทยได้

References

- Australian Federal Police. (2011). *Witness Protection Annual Report 2010-2011*. Retrieved February 21, 2018 from http://www.afp.gov.au/media-centre/publications/-/media/afp/pdf/a/AFP_Witness_Protection_2010-2011.ashx.
- Calderoni, F. (2010). *Organized Crime Legislation in the European Union: Harmonization and Approximation of Criminal Law, National Legislations and the EU Framework Decision on the Fight against Organized Crime* New York: Springer Publishing.
- Leerasiri, W. (2016). European Refugee Crisis: Challenges for International Law and European Integration. *CMU Journal of Law and Social Sciences*, 9(2), 42-75.
- Monchai, J. (2014). *Legal Problems Regarding the Implementation of Special Measures in Witness Protection under the Witness Protection in Criminal Case Act B.E. 2546*. A Thesis for the Degree of Doctor of Laws Program Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University.

- Monsikarn, S. (2014). *The Witness Protection Act B.E. 2546: A Case Study of Enforcement of the Special Methods for Protection of Witnesses in Criminal Case*. An Independent Study for the Master of Laws Program School of Law, National Institute of Development Administration.
- Poohkum, S. and Nimanong, V. (2018). A Critical Study of the Legal Philosophy of Marxist. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3 (1), 95-108.
- Rungkarn W. (2004). *The United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. An Independent Study for the Master of Laws Program, Faculty of Law, Thammasat University.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2008). *Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime*. Retrieved February 21, 2018 from https://www.unodc.org/documents/treaties/Legislative_Guide_2017/Legislative_Guide_E.pdf.
- Wanwipa M. (2008). *The Protection of Witnesses and Victims under the United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000: Improvement of Law and Practices on Witnesses and Victims in Thailand*. A Thesis for the Master of Laws Program, Faculty of Law, Chulalongkorn University.
- Yvon D. & Kristin F. (2010). *A Review of Selected Witness Protection Programs*. Research and National Coordination Organized Crime Division, The Department of Public Safety Canada Report No. 001.